

Aulapkaiji/Tutqihaiji Ulapqidjutikkut

HAVAKTIUJUT MALIKTAKHAIT

Una taiguaq nanminirijaat Nunavut Nunalingni Ajuiqhaqtulirijit atuqtaulimaittunilu apirihimaittumik angiqtauhimaittumik uvanga Nunavunmi Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjjit (NMTO) Tiliuqtianit.

TITIQTAT HUNAUYANGI

Hivuniquhuut.....	5
Ukualluat Havaktait Havarijakhailu.....	6
Havaarijakhautit.....	7
Mikijut Nunalingni Kavamangat.....	7
Angijuni Nunalingni Kavamangat.....	9
Havaktat.....	12
Mikijut Nunalingni Kavamangat.....	12
Angijuni Nunalingni Kavamangat.....	18
Qakuguurut unalu Hivulliujujkhut Hulidjutit.....	20
Hivulliq Nappaa Ukiuq: Ubluqtuhivia – Imaruqtirvia.....	20
Tugliq Avvaa Ukiup: Taaqhivalirvia – Ubluiqtirvia.....	22
Atugakhalluat.....	23
Qulvariiqhugit Naunaijaqhimajut Havaktiujut.....	25
Aallallu Havaarijakhut.....	26

HIVUNIQUHUUT

Ilaujuq pijariaqaqtaini, Nunavunmi Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit (MTO) ajuiqhaivaktut Nunavunmut atuqtaujukhanik naujuummivikhaanut nakuuharnahuaqhugit nunalingni kavamangit auladjuhiit aviktuvianni. Nunalingni Kavamangit tamaani Nunavunmi uqaqhimmaaqpaktut aallaniglu hunanik Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit ajuiqhaittaaqqata havaktiupiaqtut pivallianit havaktullu taimaaruriangita.

Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit tuhaajaqturvigijait Nunalingni Kavamanginni havaktut atan'ngujailu tamainni Nunavunmi 2019-mi. Ukuat tuhaajaqtuidjutait naunaiqhaiblutik kituujuut havaktut ikajuqtaujukhautqijat. Arvilik malruungujut naunaiqtaujut tuhaajatuigamik:

- Havagvingmi Titiqqiqiji
- Ikajuqti Angajukhiq Titiqqiqiji/Ikajuqti Atan'ngujaujaq Titiqqiqiji
- Paliihimaujaq
- Nunaliuyut Maniliugutit Pivaliyuligiyit
- Maniliqiji/Akiliqtuiji & Akiliqtaqti/Maniliqiji
- Aulapkaiji Haamlatkuni Havaktakhaq/Atan'ngujaujaq
- Parnaujajji Nunaliriji
- Aulapkaiji/Tutqihaiji Ulapqidjutikkut

Hapkua havaarijaujut naunaiqtaungmata, tamarmik atauhiillaaqtaulutik apiqhutaublutik ivaqhiadjutikkullu kangiqhivigijaujut havaktatit havaarilluaqtakhaillu, naunaiqhiblutiglu havaktut havaani ukunani inmik havattiarumajainik ihuaqtumik (ajuiqharlutik, maniqautikkullu ukuat ilainait).

Taimaa, Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit havaakkut havaktiujut maliktakhaat, unalu havaktiujut maliktakhaat ukununga **Aulapkaiji/Tutqikhajji Ulapqidjutikkut** ikajurumablugit taapkuninnga havaaqaqtut kangiqhiattiarangita havaktakhatik havaarilluaqtakhaillu, imaalu hivulliuqtuilutik havaktamingnik naunaijailutiglu havaakhariakhinarumik. Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit niriuktut ukuat havaktiujut maliktakhaat ikajurniaqtait havaktut qanurunaaruriangita havaamingni qilamik, ikajuqhugillu havaktut havattialiqpagiangita.

Pingitniraut: Una havaktiujut malikatakhaat himmautiginnigittaa atiliuqhimajaqqit Havaarmi Havaarijakhat. Una havaktiujut malikatakhaat havaktauhimajuq ikajuutigijaarni ubluq-tamaat havaktatit havarijakhaatillu. Ilitturiniaqtutit, ilangit havaarilluaqtatit titiraqhimajut uvani havaktiujut maliktakhaanni tiliuqtauhimannigittut ilingnut atan'ngujarnit. Apiqhuutikhaqaruvit havarijakhakkut, uqarivigivaglugu atan'ngujat.

UKUALLUAT HAVAKTAIT HAVARIJAKHAILLU

Taapkua ikpataujani naunairutauniaqtut havaarilluaqtatit havaarni titirarnit havaarmi havaarijakhautinit katitiqtaujut tamainnit nunalingni kavamanganit Nunavunmi. Malruuk havaarmi havaarijakhautinniitpaktut titiraqhimajut havaktat havaarijakhailu. Ukuat kangiqhidjutait ukua tainiinit:

Havaarijakhat: Havaarijakhat havaarnit qulvatqijaq pijakhatit, imaaluunniit tikilvigijaqtuqtakhatit havaarijat ihuarutaujaami ihariagijaillu haamlatkut naammagidjutikhait. Havaarijakhat pijarijakhaq, pigijat ilvit pinngitkungni iniqtaujunaittuq, imaangunngituq huliutit, hulidjutit, havauhikhatit.

Havaktat: Havaktaq imaa huliutiujut, hulidjutiujut havauhikhaillu pijakhat naunaijaqhimajut havaarijakhatit ihuaqtumik havaarijat tikilvigilugu havaarni havaarijakhautit. Aallautilluanga imaa havaktat HULIJATIT. Havaktat havakpaktat tikivigijakharnut imaaluunniit havarijakharnut tikinniarlutit.

Uuktuutigilugu, “hamlatkut havagviat halumalugu” havaarijakhat, una, “iqqakuuqtarlutit” imaluunniit “nunamingnik halummaqhiqiangita malruiqturlutik ukiumi” havaktakhaq huliutit havaakhat tikilvigigiarni havaarijakhat. Uqarijariiqhimajuq, havaktat havaarijakhat titiraqhimajut havaarni havaarijakhautit. Ilanginni, havaktat titiraqhimajut ikpataujani ataani uuma ihumagittauttaaqtut “havaarijakhatit” havaarni havaarijakhani titiraqhimajut, imaaluunniit titiraqhimajut havaarni havaarijakhautit havaktatit. Kihiani, aallikkut, kituugaluqhuni havaktat havaarijakhalluunniit tiliuqtauhimajaujut qanurluunniit naunaijaqtauhimajut, nakuujumik pinahuaqhuni tamaita havaglugit iniqtirlugillu. Taimaa naunainniaqtuq havaktutit havaarnullu iniqtirijutit ikajurnahuaqhugu nunagijat ihuarnahuaqpakhutit.

Ilihimaluhi taapkua havaktat havaarijakhatillu titiraqhimajut ikpataujani qaffituuqhimajut ajurnaittaami qiniriangita; hivulliqtiqtauhimanngittut, imaaluunniit ikpingnauhiirinngittugillu.

Havaarijakhautit

Mikijut Nunalingni Kavamangat

Tuhaqhit: Mikijuni nungalingni kavamangat una havaaq aallatqiinik ulapqidjuhinik havaaqaqtuq.

	Havaarijakhautit	Tittikiutihimayunik
1	Kivgaqtuijuluni ulapqidjuhinut, ulapqiuhinut, pitquhilirnirmut, iqaijaqtunut, nunalingni ilihaqtunullu.	
2	Havaamigut katimajiuluni nirruaimaittuubluni ukunani Ulapqidjutikkut Katimajini, hivulliuqtiulunilu uqaudjuilunilu pijariaqaqqat.	<ul style="list-style-type: none"> Havaamigut katimajiuluni nirruaimaittuubluni kangiqhinnaqtuq imaa ikhivaqatigijakhatit katimajiit iningnut uvani Aulapkaiji Ulapqidjutikkut nunalingni kavamanganut. Uukturutigilugu, katimaqataulutit haakiqtut katimajiini ilaulutit, kihimi niruaqatauhimaittumik, aallat nunangnit katimajiuluqtauhimangmadjuk.
3	Uqaudjuivaglutit ikajuqtiulutit haamlatkut katimajiinut ulapqidjutikkut pidjutainik.	<ul style="list-style-type: none"> Katimajaqturiaqaqtutit katimajiit katimagaangata Angajukhiq Titiqqiqijip tiliuraangatit kangiqhipkariaqturlugit ulapqidjutikkut pidjutiagut.
4	Maniqtautinik titiqqidjutulugit nunangni ulpaqidjutikkut pidjutainnut.	
5	Ilikkut ajuqhautiqaruvit ihuaqharnahuarlugit unniutivaglugu Angajukhiq Titiqqiqiji/Atan'ngujaujaq Titiqqiqiji taapkunuuna. Ajuqhautitit ihuaqhalimaitpata, tunilugit Havaktulirinirmut Atan'ngujamut (taimaa havaktuqaqqat) uumungaluunniit Angajukhiq Titiqqiqijimut/Atan'ngujaujaq Titiqqiqijimut.	
6	Ilihimalugit tamaita haamlatkut igluqpait halumajaakhaita atuqtauhuiraangami.	
7	Ilihimalutit aallat katimajiit aritaqtautinik niuviqtitajumajut laisiqariakhaita ihuaqtunik kangiqhipkaidjutiillu ublumimut nalaumajut.	
8	Ublumimut qaujimalutit ikajuutinut pidjutinik hailijauhijumajut uqaqatigivakhugu Ulapqidjutikkut Pivalliajuliriji Nunavunmi Kavamanganni aallanillu nunalingni ulapqidjutikkut hivulliuqtiinit.	
9	Uqaqatigivaglugit qakugunnuraangat avikturviinni ulapqiuhiinik munaqtiujut, ukuatut Nunavunmi Kavamangata Ulapqiuhiit Ulapqidjutikkut Havagviat, Ulapqiuhiit Ukiuqtaqtumi Tun'ngavia, aallallu ulapqiuhiitigut katimajiit.	

Havaarijakhaitit		Tittikiutihimayunik
10	Tutqikhailutit ajuiqhaqtukhanik ajuiqhaijikhnik ikajuqtiujukhanik akiliqtauhimaittumik.	
11	Ilihautilugit nunalgit ikpingniagut ikajuriami akiliqtauhimaittumik, ilaungmat aulapkauhianut nunalingni ulapqidjutikkut pidjutinut.	
12	Naunaijailutit ihariagutiqariakhaa nutaanik ulapqidjutikkut tamajanik (hivunirnut ihumaliurlutit).	
13	Tutqikhailutit nunangni katimajiillu katimaqatigilugit atuqpauhikhaagut ulapqidjutiqarvik.	
14	Naalaglugit ulapqidjutinik atuqpaktunik qanurittunik ihariagukpaktut nunamingni.	
15	Havaglutit ihuaqtumik ulapqidjutikkut hulidjutikhanik nunakpit pijaraqaqtait.	
16	Naunaijailutit hunanik mikijut ulapqiutikkut katimajiit pivalliajakhait.	
17	Ajuiqhariaqtuqattaqpagluni qaujimajaamini nutaanik ublumimut havaarijainullu.	
18	Nunangni ulapqipkaivaglutit pitquhiqarnikkullu pijakhanik.	
19	Hannaijaivaglutit kangiqhidjutikhainik Angajukhiq Titiqqiqjip/ Atan'ngujaujaq Titiqqiqjip haamlatkullu katimajiit hulidjutikhanik upalungaijaqhijamarnik. Hulidjutit iniraangata, kangiqhipkailutit qanurittaakhaagut.	
20	Amirilugit nunangni haakiqtut (muqpaktut, aallallu ulapqiutit) atiliurutait.	
21	Ilihimalutit ulapqidjutiqarviit havaktiit piqaqtut pihimaaqtullu ihuaqtumik havatqingnainirmut havaktaunirmut halummaqtirivautauhiigullu.	
22	Ilihimalutit tamaita aanniviulaitkutait maligaujat maliktaujaakhait.	<ul style="list-style-type: none"> • Aannirnaillumut ajuiqhaqtillugit tamaita ulapqidjutikkut havaktut. • Katimaqatigjakhait havaktut aanniqtailinikkut havangnahualiraangamik imaalulunniit nunaqatigiit hulihuirangata. • Havaktut qaujimajukhat qanuq maliktikhait iniqtiqtittugit ulapqivingmiitut amigaqhurnaqtuqaqqat. • Haakirvingmi havaktut qaujimajukhat aanniqtulirinikkut. • Naluujarvingmi havaktut annautijijunut ajuiqhaqtukhajut qaujimattiarlutiglu avuurutiujukkut naluujarvingnut.

Angijuni Nunalingni Kavamangat

Tuhaqhit: Angitqijani nunalingni kavamangani ulapqidjutikkut tutqikhajji unauniaqtuq Aulapkaaji Ulapqidjutikkut tamainik takuuqtuq qaffiujunik havaktunik aallatqiinut kangainnut ulapqidjutikkut havagvianni.

	Havaarijakhat	Tittikiutihimayunik
1	Havaamigut katimajiuluni nirruaimaittuubluni ukunani Ulapqidjutikkut Katimajini, hivulliuqtiulunilu uqaudjuilunilu pijariaqaqqat.	<ul style="list-style-type: none"> Havaamigut katimajiuluni nirruaimaittuubluni kangiqhinnaqtuq imaa ikhivaqatigijakhatit katimajit havaarnut/iningnut uvani Aulapkaaji Ulapqidjutikkut nunalingni kavamanganut. Uukturutigilugu, katimaqataulutit haakiqtut katimajini ilaulutit, kihimi niruaqatauhimaittumik, aallat nunangnit katimajiliuqtauhimangmadjuk.
2	Uqautivaglutigt ikajuqpaglugillu haamlatkut katimajit.	<ul style="list-style-type: none"> Katimajaqturiaqaqtutit katimajit katimagaangata Angajukhiq Titiqqijip tiliuraangatit kangiqhipkariaqturlugit ulapqidjutikkut hulilukaaritaigut/pidjutiagut.
3	Ublumimut qaujimalutit ikajuutinut pidjutinik hailijauhijamut uqaqatigivakhugu Ulapqidjutikkut Pivalliajuliriji Nunavunmi Kavamanganni aallanillu nunalingni ulapqidjutikkut hivulliuqtiinit.	
4	Uqaqatigivaglugu Nunavunmi Kavamatkunni Ulapqiuhiikkut Ulapqidjutikkut havagviit aallallu katimajit tuniuqhariangita kangiqhidjutinik avikturviinni aviktuhimaviillu ilauvauhiitigut, uktuutikkut, akiliqtauhimaittumik ikajuqtuiniq ajuiqharnirlu unalu maniqautiqarviit nunangni ulapqitikkut ilaugit katimajiillu.	
5	Tutqikhailutit ajuiqhaqtukhanik ajuiqhajikhanik ikajuqtijukhanik akiliqtauhimaittumik.	
6	Ilihautilugit nunalgit ikpingniagut ikajuriami akiliqtauhimaittumik, ilaungmat aulapkauhianut nunalingni ulapqidjutikkut pidjutinut.	
7	Tutqikhailutit, parnajailutit atuqtitailutit ulapqitunik ulapqidjutinik taimaa ilihimajaangit hulilukaarutikhat hailijauhijamut nunangni nutqatigiinut.	
8	Aalltqiinut atuqtitailutit nunalingnut tamainnut.	
9	Havaglutit ihuaqtumik ulapqidjutikkut hulidjutikhanik nunakpit pijaraqaqtait.	

	Havaarijakhat	Tittikiutihimayunik
10	Kivgaqtuijiuluni ulapqidjuhinut, ulapqiuhinut, pitquhilirnirmut, iqaijaqtunut, nunalingni ilihaqtunullu.	
11	Ikajuqlugit hadja nunangni katimajiit naujuunitinniarlugit nutaat katimajikhat aulapkaijukhat Ulapqidjutikhanik.	
12	Ajuiqhariaqtuqattaqpagluni qaujimajaamini nutaanik ublumimut havaarijaminullu.	
13	Ajuiqhautilugit munarilugillu pidjutit havaktiit. Inirnikhaat ikajuqtiit, aullaudjijukhat, aallallu nappaani ubluani/havakaffuktullu pijariaqqaqat.	
14	Ilihimaangita nunalgit ulapqidjutikkut pidjutit/ikajuutit, ihuanikkut atuquidjutikhanik atuqtakhaqhiurlutit.	<ul style="list-style-type: none"> • Naunaiqhilutit atuqattaqtakharnik tujuutigivagiatit titiqqanik ulapqidjutikkut pidjutikkullu. Atuppaglugu naalautit, Facebook, titirarlutit, titiqqanik nivingajukhanik, aallakkullu naunaiqhautikhanik.
15	Ilihimalutit ihuaqtukkut ulapqidjutikkut uqaqataunikkut kangiqhipkainiq nunalingnut. Una ilaujuq kiulugit apiqhuijut, tutqikhailutit tatqiqhiut tamaat qaritaujakkut kangiqhipkadjutit tuhaajakhaliurlutillu nunangni tuhaajaujukhat naalautikkullu apirijukhanut, havaglutillu kangiqhidjutinik nunalingni kavamangat qaritaujakuurutaanik (pittaaqqaqat).	<ul style="list-style-type: none"> • Kinguvaqhimaittumik kangiqhipkaivaglutit ukunuuna ulapqidjutikkut hulidjutikkut aallakkut pidjutikkut imaa ikpingnaqtuujuq. Havagviit hamaniittuq nunalgit ikajurniaqhugit imaa nakuutqijaujuq tuhaajakhanik pigaangat ubluqtamaat naalautikkut, qaritaujakkut titirarvigilugit, Facebook-kut nunangni nivingaqtirilutit.
16	Havaktaujuq amirilugu katitirilutik ukiuqtamaat Ulapqidjutikkut Iqaijarnikkullu Maliktakhaq.	
17	Maniliuriami pivaglutit hulidjutinik hulilukaarutinik pijariaqaraangat.	
18	Ikajuqtiulutit titiqqiqinikkut maniqautitarviinnik, ilaujut hulilukaarutinut maniqautitarviit, niuviktitalutik takujaujukhani iniktaani uvani Ulapqidjutikkut Iqaijarnikkullu Maliktakhaq, aallanilu havagviuviinni takujaujukhani pidjutainni.	

Havaarijakhat		Tittikiutihimayunik
19	Ilihimalutit tamaita aanniviulaitkutait maligaujat maliktaujaakhait.	<ul style="list-style-type: none"> • Aannirnaillumut ajuiqhaqtillugit tamaita ulapqidjutikkut havaktut. • Katimaqatigjakhatit havaktut aanniqtailinikkut havangnahualiraangamik imaaluluunniit nunaqatigiit hulihuirangata. • Havaktut qaujimajukhat qanuq maliktitakhait iniqtiqtittugit ulapqivingmiitut amigaqhurnaqtuqaqqat. • Haakirvingmi havaktut qaujimajukhat aanniqtulirinikkut. • Naluujarvingmi havaktut annautijjujunut ajuiqhaqtukhaujut qaujimattiarlutiglu avuurutiujukkut naluujarvingnut.
20	Ilihimalutit Havagviinni Aanniqtailinirmut ajuiqharlutik tamaita havaktut havakaffuktut, akiliqtauhimaittumik ikajuqtiujullu.	
21	Kangihihimanahuarlutit ulapqidjutikkut pidjutinik maniqautikkullu ikajuqtaaqturnik ihuaqtukkut aviktuqhimaviiniit aviktuviit katimajiinnit havagviinnit.	
22	Ilihimalutit ulapqidjutiqrviit havaktiit piqaqtut pihimaaqtullu ihuaqtumik havatqingnainirmut havaktaunirmut halummaqtirivautauhiigullu.	
23	Aallallu havarijakhat tiliuqtautaaqtut.	

Havaktat

Mikijut Nunalingni Kavamangat

	Havaktat: Mikijut Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiiturniq
1	<p>Amirilugit tamaita Ulapqidjutikkut havaktut, imaa, Katimavingmi Havaktut, Haakirvingmi Havaktut, Naluujarvingmi Havaktut, Hilami Havaktut, Havakaffuktut, Akiliqtauhimaittumik lkajuqtiujullu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mikijuni nunalingni kavamangatkunni avaliittuniarunaqtutit talvani havaktiulutit hulilukaaniaqqata havakaffuktukhaqhiurlutit akiliqtauhimaittumik ikajuqtukhanigluunniit. • Angitqijani nunalingni kavamangatkunni, atauhirmik havaktuqarunaqtutit ulapqiviinni igluqpainni. • Qanurliqaak, munaqtiujutit havaktiujut havaktut tiliuqtakhatit. 	<p>Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat</p>
2	<p>Titiiqqiqilutit maniktauvikhanit aallanillu maniqautinik tukhirvingnillu uuktuutiniglu titirarlutit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maniktauvikhat maniqautillu ikajuutaujut nakuujumik aulajaangata ulapqidjutikkut pijakhat. Mikijuungmat tunijauvaktuq haamlatkunniit maniqautaannit. Aallanik maniqautiqarumakpat ilvit uuktuqattarlutit tukhiutinik uuktuutinik tukhiqpakkuvit. 	<p>Ihariahuktaukpat</p>
3	<p>Havaglutit ukiuqtamaat parnautinik tamainnik hulilukaarutinik talvani maniqautit ukiungani, hannaijailutit maniqautikhanik tamainnut hulilukaarutinut.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Katimajiit uqautiniaqtaatit unniutiniaqtaatit kituujut hulilukaarutit pijumajatik. Kihiani, ulapqinikkut katimajiit nunakpilluunniit tukhiqtaaqutut ulapqidjutikhanik aulapkarumajamingnik. Titiraqhimaliruvit tamainnik hulilukaarutikhanik ukiurmut talvunga, ikhivaqatigilugit havaktitit katimajiillu naunaiqhaiguffingni qanuraaluk ihariaginiaqtakhaffingnilu tamainnut. Titirakaffuglutit maniqautinik atuqtakhat tamainnut hulilukaarutinut tunilugu Angajukhiq Titiiqqijimut/Atan'ngujaujaq Titiiqqijimut angiriangagu. • Katimakpata haamlatkut katimajiit tunilugu angirutigijakhaat maniqautikhat. 	<p>Ukiuqtamaat</p>

Havaktat: Mikijut Nunalingni Kavamangat		Tittikiutihimayunik	Qaffiqturmiq
4	Uqaqatigilugit hanaji havagviat naunaiqjaigiarni nunangni igluqpait ihuaqhaqpakhimajaakhait nakuutqijainnut.		Havailaakkut
5	Tunivaglugu ihuaqhattiarhimajunik akiliuhiarutikhat Maniliqijimut.	<ul style="list-style-type: none"> • Ilalutik ukuat ikaarniit avvaani havakpaktut/havakaffuktullu. 	Malruungni-Havailaakkut
6	Ilihimalutit tamaita nunangni igluqpait aannirnaittut itirviuttaaqhutiglu tamainnit nunalingnit ahinillu upautijunit.	<ul style="list-style-type: none"> • Ilvit kialuliqaak ulapqjdutikkut havaktullu ihivriuqtakhahi igluqpait nunalingnit atuqtauvaktut. • Ukiumi, ilihimalugit tamaita anitirviit aputajakhimajukhat hikuijakhimajukhallu. • Ilihimalutit ajuqhautiqagtut majuutait ihuaqhaqhimajukhat tamajaittutiglu. • Ilihimalutit Aanniqtulidjutit tiguinialgit. • Ilihimalutit naluujarvik aannirnaittunik hanalrutilik tiguinnarialgit ahiruqhimanngittutiglu. • Ilihimalutit quijaqturviit halumajukhat ahiruqhimanngittutiglu. 	Ubluq tamaat
7	Uukturutit akimadjutikhanut laisikhaani nunalingni kavamangata ulapqiutikhainik hulilukaarangat maniliurutikhamingniglu.	<ul style="list-style-type: none"> • Nunalingni kavamangat pijukhaujut laisikhanik tamainnut pinnguurutinut, 50/50-nut, Navaatanullu niuviktitakhanut. • Havaarijaa Ulapqjdutikkut Tutqikhajip tukhiriamini ukuningga laisikhanik kangiqhipkaidjutainiglu qanurinningitigut. 	Ihariahuktaukpat
8	Tutqikhajiuulutit pinnguqtukhat tuniuhaidjuhia Maniliuqtiunngittunut katimajiinut nunalingni kavamatkunnulu.	<ul style="list-style-type: none"> • Una pittaaqaat malruiqturlugu ukiumi ukiuqtamaalluunniit, qanuq katimajit pijumakpata. 	Ukiuqtamaat
9	Ajuiqhautilugit ulapqjdutikkut havaktut, havakaffuktut, nunangni akiliqtauhimaittumik ikajuqtut.	<ul style="list-style-type: none"> • Ilaujullu aanniqtalinirmut ajuiqharniq, ajuiqhautijakhatit havaktut qanuq aulapkaujukhaujut tamainnik ulapqjdutikkut hulilukaarutitik qanurlu idjuhiqaqtukhat inugiangnirmi. 	Ihariahuktaukpat

	Havaktat: Mikijut Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiqturniq
10	Tujuqpaglugit atiliurutit Haakiqtuliqijit Ukiuqtaqtumitkunnut.		Ukiuqtamaat
11	Pinahuarlutit maniqautinik ulapqidjutikkut pidjutikhanut ikajuutikhanullu imaa ivaqhialutit maniqautiqarvikhanit, titirarlutit tukhiutinik maniqautinik maniqautiqarviinnit, kangiqhidjutinik titirarlutit tukhiqtatit angiqtauhimakpata.		Tatqiqhiutikkut
12	Naunaijailutit hunanik mikijut ulapqiutikkut katimajit pivalliajakhait.		Ihariahuktaukpat
13	Angigliuumirniarlugu ulapqidjutikkut ikajuutit pijutillu pijumajaitigut nunalgit.		Ihariahuktaukpat
14	Upalungaijautilugit, atuqtitailugit, tutqikhautilugit, naunaijautigilugit nunangni ulapqidjutikkut pidjutit.	<ul style="list-style-type: none"> • Naalaglugit nunaqatitit pijumajaqaqqata hulilukaarutinut pidjutinulluunniit. 	Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
15	Munarilugit auladjuhia havaktakhaqauhia tamaita ulapqidjutikkut igluqpait.	<ul style="list-style-type: none"> • Munaqtiubluni ulapqidjutikkut havagvianni havaarijat auladjuhia havaktakhaqauhialu igluqpat(it). Havaktakhaqaqqat havaktiqaqutit, imaaluunniit uqarvigijakhat Haamlatkunni Havaktakhakkut Havagviat havaktakhaqaqqat. • Qaujimalutit havaktaujukhaujut iniqtaujujkhut hulilukaqaqtuqaqtinnagu. • Aanniqtailiniq hivulliujuq, tamangnik aanniarutikkut maligaliqinikkullu. Haamlatkut aanniqtulirijumanngittut inmik ihumaluutigijakhamingnik. 	Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
16	Upalungaijailutit auladjuhiinnik, pidjutinik, havakhaqhaliqijakhanik maniqautainik ulapqidjutikkut igluqpainut.	<ul style="list-style-type: none"> • Ihivriurlugit akiliqtuqtakhat uumannga maniqautingnut ihuaqhajariaqaruvit hulilukaatqiniarutikhanut. 	Ukiuqtamaat
17	Pihimalutit titiraita tutquumaviinnik.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
18	Upalungaijaivaglutit kangiqhidjutikhanik pijariaqaqqat.		Ihariahuktaukpat

	Havaktat: Mikijut Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiiqturniq
19	Ulapungaijailutit ukiuqtamaat aquiqtuqtakhanik umiakkut tamainnut ulapqidjutikkut tamajakhainik, hanalrutikhainik, hulilukaaqtut atuqtakhainik, halummaqtiridjutikhaniglu.	<ul style="list-style-type: none"> • Naunaijaruffiuk hulilukaarutikhahi ukiumut angiqtauhimakpallu, titirarialiqtatit ihariaginaqtatit. • Ukiuqtamaat aquiqtuqtakhat ikpingnaqtut, ilangit tamajat akitungmata tingmitikkut tikittaangita imaa umiakkut nakutqijaujuq. • Nutaanik hanalrutikhanik ihariahukkvit, angiqtaujukhaujut Angajukhiq Titiqqijimit/ Atan'ngujaujaq Titiqqijimit haamlatkut katimajiinnillu angijunut akiliqtakhaungmata. 	Ukiuqtamaat
20	Ilauvakatukhaujutit tamainnut hulilukaaraangata.		Ihariahuktaukpat
21	Ulapqidjutiqaqtitpaglugit nunalgit tamaita, ikajurlugillu Inuuhiqattiaqumik Inuuniq Katimajiit upalungaijaijutitlugit hulilukaarutininik.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
22	Atuqtitailutit, takujakhaliurlutit hulilukaarutininik nunalingnut.		Havailaakkut
23	Havaqatigilugit inuulrammiit ukualu (piqaqqat) inuulrammiinut katimaviita havaktiit, havangnahuarluhi inuulramminut pidjutikhainik.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
24	Havaqatiglugit inurnikhaat havaktuqaqqatalu havangnahuarluhi inurnikhaat pidjutikhainik.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
25	Ikajurlugit pidjutikhaigut Nunangni Titiraujarviat/ Hanaugarvik, pittaaqqat.		Ihariahuktaukpat
26	Hannaijailutit havakgiakturvikhainnik ulapqidjutikkut havaktut.		Havailaakkut/ Marluungni havailakkut
27	Munarilugit ulapqidjutikkut tamajait qaffiuaakhait imaa munaqtiulutit aquiqturaangata ulapqidjutikkut tamajakhanik.	<ul style="list-style-type: none"> • Tamaita hanalrutihi, niuvirviatalu niuvrutikhait, pinngurutit, halummaqtiridjutit ilaujut qaffiuaakhainni imaa titiraqhimajukhat tikitkaangata atuqtaugaangatalu. • Munarijaami qaffiuaanginnik ihuaqtumik akiliqtuijuuminnaittuq taimaa aturaarjuaqhimaittumik maningnik. 	Tatqiqhiutikkut
28	Tukhirlutit maniqautikhanik ilihaqtunut inuulrammiinut havaktukhanut.	<ul style="list-style-type: none"> • Imaatut, ukunuuna Kanatami Aujami Havaakhat maniktarviit. 	Ihariahuktaukpat

	Havaktat: Mikijut Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiqturmiq
29	Upalungaijailutit ajuiqhautikhaita ikaarinhait ilihaqtut, Ajuiqhautiluunniit Havakhuni pidjitit.		Ihariahuktaukpat
30	Iniqtirilutit kangiqhidjutikhanik Nunavunmi Iliharjuumivingnut, Nunavunmi Kavamatkut Ilinniaqtulirijutkut (havaakhanut Pivalliajuliriji) pijariaqaqqat.		Ihariahuktaukpat
31	Akiliqtauhimaittumik ikajuqpaktunut ilitarijaujutinik aittuutikhanik, quviahugvikhaanik, tuhaajakhat unipkaat, naalautikkullu tuhapkaidjutit.	<ul style="list-style-type: none"> • Ulapqidjutikkut ulapqjdutikkullu ikajuqtiuvaktut, akiliqtauhimaittumik ikajuqpaktut ihuarutauqpiapaktut. Qanurliqaak ilitarinahuaqpaglugit ikajuqpangmadjuk nunaktiglu. • Naunaitkutanik, "Akiliqtauhimaittumik ikajuqpaktut uvani Tatqiqhiunmi" imaalunniit qujagilugu inugiangnirmi katimatillugit ilaujut ilitaqhijaami akiliqtauhimaittumik ikajuqpaktunik. 	Ihariahuktaukpat
32	Hulilukaaqtunut akiliutitarlutit niuviktaqtunillu maniinik, ubluqtamaat tatqiqhiut tamaallu kangiqhidjutikhat.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
33	Atiliurlgit ulapqivingmik aturumajut imaalunniit havaqatigilugu nunalingni kavamangat uumunga havaarmut.		Ihariahuktaukpat
34	Ilitturipkarlugu haamlatkut Maniliqijit Havagviat akiliqtakhat titiraitigut ulapqivik atuqtauhiagut akilihianut.		Ihariahuktaukpat

	Havaktat: Mikijut Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiiturniq
35	Niuviqpaglutit niuvvaadjutikhanik ihariagijaugaangata.	<ul style="list-style-type: none"> Niuvvaavik auladjuhia, qaujimajakhatit akiit hunaliqaak qanurlu akiqarniaqtut niuvrutaugumik. Ilihimanahuarlugit kitut niuviqtaulluaqpaktut qanuraaluglu avatqudjutivakpat taapkunangga ikajuutauniaqtuq hunanik niuvikpaktakhanik. Qiniqpaglutit apiqhuivaglutillu, qijuqutinik amigaittunik niuviraangat akilhaarutikhagut (niuviraangat amigaittunik aadjikkiiktunik akiglijuumiqtukhat). Qijuqutinik amigaittunik ikajuutauniaqtuq maniliurutinut. Nunangni niuvirviit (Kuapakkut imanga) qijuqutinik amigaittunik niuvruvit akikhilaaniarunaqtait. Tutquqtirijaami atunngitanik ajurnaniaqtuq. Kiluutaqhimajumi tutquqhimalugit imaalu ilihimattiarlugit qaffiijaakhaita. 	Ihariahuktaukpat
36	Tutqikhailutit tamaitalu munarilugit ukiuqtamaat hulilukaaruti imaa Kanatap Ublua, Terry Fox Aqpaliaqtut, Santa Claus Puriqtut, Qullirnut Pinniqlaijut, Quviahungnirmi Ulapqijut, Akiliqtauhimaittumik Ikajuqpaktut Ilitarijaujut Aittuuhiat, aallallu naunaiqtauhimajut hulilukaarutikhat.		Ihariahuktaukpat
37	Maniliuriami pivaglutit hulidjutinik hulilukaarutinik pijariaqaraangat.		Ihariahuktaukpat

Angijuni Nunalingni Kavamangat

	Havaktat: Angijuni Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiqturniq
1	Amirilugit tamaita Ulapqidjutikkut havaktut, imaa, Katimavingmi Havaktut, Haakirvingmi Havaktut, Naluujarvingmi Havaktut, Hilami Havaktut, Havakaffuktut, Akiliqtauhimaittumik Ikajuqtijuullu.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
2	Titiqqiqilutit maniktauvikhanit aallanillu maniqautinik tukhirvingnillu uukuutiniglu titirarlutit.		Ihariahuktaukpat
3	Uqaqatigilugit hanaji havagviat naunaiqjaigiarni nunangni igluqpait ihuaqhaqpakhimajaakhait nakuutqijainnut.		Havailaakkut
4	Ilihimalutit tamaita nunangni igluqpait aannirnaittut itirviuttaaqhutiglu tamainnit nunalingnit ahinillu upautijunit.		Havailaakkut
5	Havaglutit ukiuqtamaat parnautinik tamainnik hulilukaarutinik talvani maniqauti ukiungani. Hannaijailutit maniqautikhanut tamainnut hulilukaarutikhanut.		Ukiuqtamaat
6	Ajuiqhauutilugit ulapqidjutikkut havaktut, havakaffuktut, nunangni akiliqtauhimaittumik ikajuqtut.		Ihariahuktaukpat
7	Angiglijuumirniarlugu ulapqidjutikkut ikajuutit pijutillu pijariaqaqqat.		Ihariahuktaukpat
8	Upalungaijautilugit, atuqtitailugit, tutqikhauutilugit, naunaijautigilugit nunangni ulapqidjutikkut pidjutit.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
9	Amirilugit auladjuhia ihuaqhaqhauhia tamaita ulapqidjutikkut igluqpait.		Taimaaqtaungittut/ ubluq tamaat
10	Upalungaijailutit auladjuhiinnik, pidjutinik, havakhaqhaliqjakhanik maniqautainik ulapqidjutikkut igluqpainut.		Ukiuqtamaat

	Havaktat: Angijuni Nunalingni Kavamangat	Tittikiutihimayunik	Qaffiqturniq
11	Naluujarviup auladjuhia munaridjuhia. Nunakhi naluujarviqaqqat, ilihimalutit naluujaqtunik munaqtiujut naunaitkutaqaqtut titiranik unalu munaqtiujuq ajuiqhattiaqhimaqhaq avuurudjuhiagut naluujarvik.	<ul style="list-style-type: none"> • Angijuuniaqtuq atukkiutiniq aulapkaigiami naluujarvingmik. Nakuujuugaluq naluujaqarviqariami, kihimi amigaittut maliktakhajut nalluujaqarviqariami. • Naluujaqtunik munaqtiujut ajuiqhaqhimalutik ajuiqharhimmaaqpaglutiglu. • Naluujarvingmi munaqtiujuq ajuiqhaqhimalunilu ihuarnikkut naluujarvik avuqtiriangat nakuujaangat naluujaqtunut aannialaqqinnaittuni aannirnailrumi, imaalu inmik aannirnaittumik tutquqtirigaangamik avuurijaangamiglu. • Ajuiqhaqhimajuinnait amiqhijukhat naluujarviup avuuruhia. 	Ukiuqtamaat
12	Ilihimaluhi Havagvingmi Aanniqtailinirmut ajuiqhaipkaivaktut tamainnut ulapqidjutikkut havaktunut akiliqtauhimaittumik ikajuqtunut.		Havilaakkut
13	Pihimalutit titiraita tutqumaviinnik.		Taimaqaungittut/ ubluq tamaat
14	Upalungaijaivaglutit kangiqhidjutikhanik pijariaqaqqat.		Ihariahuktaukpat
15	Upalungaijailutit ukiuqtamaat aqiuqtuqtakhanik umiakkut tamainnut ulapqidjutikkut tamajakhainik, hanalrutikhainik, hulilukaaqtut atuqtakhainik, halummaqtiridjutikhaniglu.	<ul style="list-style-type: none"> • Naunaijaruffiuk hulilukaarutikhahi ukiumut angiqtauhimakpallu, titirarialiqtatit ihariaginaqtatit. • Ukiuqtamaat aqiuqtuqtakhat ikpingnaqtut, ilangit tamajat akitungmata tingmitikkut tikittaangita imaa umiakkut nakutqijaujuq. • Nutaanik hanalrutikhanik ihariahukkvit, angiqtaujukhaujut Angajukhiq Titiqqiqijimit/ Atan'ngujaujaq Titiqqiqijimit haamlatkut katimajiinnillu angijunut akiliqtakhaungmata. 	Ukiuqtamaat

QAKUGUURUT UNALU HIVULLIUJUKHAT HULIDJUTIT

Ukua titiraqhimajuq ukunani ilingnik ikajurnahuarutaujuq naunaiqhaijaarni havaalluaqharnut ukiuraalukkut, tautukhugit titiraqhimajut havaktakhatit naunaijariiqhimajut. Ilihimapkarmilitit; una uukturut ilihimajaujunit qakugukkuurutini havaarnut tamainni Nunavunmi. Una atuqtaaqtat ikajuutigilugu tatqiqhiutikkut naunaiqhaijaarni; kihiani, ukua qakuguurutit nalaumajunaittut atan'ngujaqqit qakuguurutaanit hivuliqtuidjutaanilluunniit. Ilitturivigijakhat atan'ngujat naunaijariarni kitut havaktatit hivulliujuhaujut tatqiqhiutikkut.

Hivulliq Nappaa Ukiuq: Ubluqtuhivia – Imaruqtirvia

Iluitunga Havaktat/ Havaarijakhat	Ubluqtuhivia	Iidjirurvia	Qiqailruq	Aipuru	Qiqaijarlu- aravia	Imaruqtirvia
Umiakkut Agjaq- tut/Aquiqtuqtat	Tamajautinik qaffi- iqturugit apirilugi- lugit havagvingni atan'ngujat titi- raqulugit ihariagi- jamingnik.	Katitirlugit tamaita umiakkut aquiqtuqtakhat ihivriurlugillu. Atuqtakhahi hulilukaaqtittigaangaffi pijakhatit ukiuraaluk atuqtakhahi, ukualu iritaqtakhat takhidjutit. Itqaumalugit niuvirviani niuvrutigijakhat.	Angajukhiq Titiqqiqjip/ Atan'ngujaujaq Titiqqiqjip tujuu- tiginiaqtaa akima- jukhanik tukhirluni.			
Qitiqqautia- ukiup imaaluunniit Ukiuqtamaat ihivriuqtauniq			Ilihimalutit tamaita iritaqtakhat takhi- djutit tukhiutiit in- iqhimajut ihivriu- qtaunnaqhikpat.			

Iluitunga Havaktat/ Havaarijakhat	Ubluqtuhivia	Iidjiruvia	Qiqailruq	Aipuru	Qiqaijarlu- aravia	Imaruqtirvia
Katimajit Katimajaangata	Katimaqatigilugit haamlatkut katimajit naunaijarlugit quviahuutit hulilukaarutigut nutaami ukiumi.	Ubluqtuilugit tamaita haamlatkut hulilukaarutikhait.	Upalungaijarlugit ukiuqtamaat kangiqhidjutikhat tamainnut hulillukaarutigijait ulapqidjutikkut havagviata.			
Quviahuutit hulilukaarutit ubluqtuihimajat nunalingni kavamangata		Vaalattainmi Numiqqata.	Haamlatkut/ Sitip ublua (nunangni ublua naunaiqhimajuq).	Makilvingmi hulilukaarutit.		Aujami hulilukaarutit.
Haamlatkut Maniqautaita Titirait			Katimaqatigilugit Maniliqijit- kut ihivriurlugit iritaqtakhat takhidjutit ukiunga maniqautit nun- gudjutikhaatigut.			

Tugliq Avvaa Ukiup: Taaqhivalirvia – Ubluiqtirvia

Iluittinga Havaktat/ Havaarijakhat	Taaqhivalirvia	Niqiliqivik	Apitilirvia	Tattiarnaqhijuq	Hikutirvia	Ubluiqtirvia
Tugliq Avvaa Ukiup: Taaqhivalirvia – Ubluiqtirvia	Tikitpata umiakkt aquiqtuat, ihivriurlugit atiliurlugit aquiqtuutip akiliqtakhat titiraa.			Titirarlugit hunaliqaak qaffiujaaqarvingnut.		
Qitiqqautia-ukiup imaalunniit Ukiuqtamaat ihivriuqtauniq			Katimaqatigilugit Maniliqijit Havagviat ihivriuriangat hunat pijariaqaqtut qitiqqaitia-ukiup ihivriuqtauniq (pijariaqaqqat).			
Quviahuutit hulilukaarutit ubluqtuihimajat nunalingni kavamangata	Aujami hulilukaarutit		Tutqikhaiqatigilugit iliharviit hulilukaarutikhainnik.	Tutqikhailutit Haaluviirnirmi hulilukaarutikhanik		Ulaplungaijailutit Quviahugivngmi Ukiumi Nutaami quviahuutikhanik.
Katimajjit Katimajaangata			Katimaqatigilugit haamlatkut katimajjit naunaiqhailuhi qaffiuniariakhait nunalgit nirirjuarvikhait qanurittuniglu niqikhaqarniaqtut.			
Haamlatkut Maniqautaita Titirait					Ilitturivigilugit maniliqijit havagviat avaliqtutigit atuqtaaqtamijngnik hulilukaarutinit maniqautianit.	

ATUGAKHALLUAT

Ilaujuq uvani havaktiujut maliktakhaani, Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit qaffiujunik atugakhaqaqtut qaritaujakuurutingni (<https://www.nmto.ca/>) nakuudjutauttaaqtuq. Ilihimajukhaujutit atiliurlutit Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijini qun'ngiariangita. Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit ikajurumavagait havaktut tamainni havaani tamainnilu nunalingni kavamanganit aviktuqhimavingmi.

Ilaujullu ukununga atugakhanut, Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit aallatqiinik qaritaujakkut ajuiqhautiqaqtut. Ukuat ajuiqhautit, ilaujut ajuiqhaudjigaangamik Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijitkut Haamlatkut Kavamangat Naunaitkutait Pivalliadjutit, ajuiqharvigittaaqtait qaritaujakkut havagviannit haamlatkut, taimaa aulaqhimaittumik qaffini ubluni ajuiqhariaqturiarni ajuiqharumajarnik aihimablutit. Ajuiqhautit ilingnik iniqtiqtaaqtatit, pingahuni havailaani, taiguagakhalik qaritaujakkut hulijakhaliglu, malruuk ajuiqhaijik hivajautikkut uqarvigivangniaqtatit havailaaq ungutkaangat ilihautiniaqtaait ilihaqtakharnik kiulunilu apiqhuutiqaruvit.

Ajuiqhaqtakhat ukuninnga: Ajuiqhaqtakhat ukuninnga:

- Ilihalluaqtakhat Ajuiqhautit
- Ikajuqti Angajukhiq Titiqqiqji (ASAO)
- Haamlatkut
- Ulapqilirijit Hivuliuqtit
- Parnaujaiji Nunaliriji
- Maniliqji

Ilangit uukturutit ajuiqhaqtakhait Ulapqidjutikkut Tutqikhaijit ilaujut:

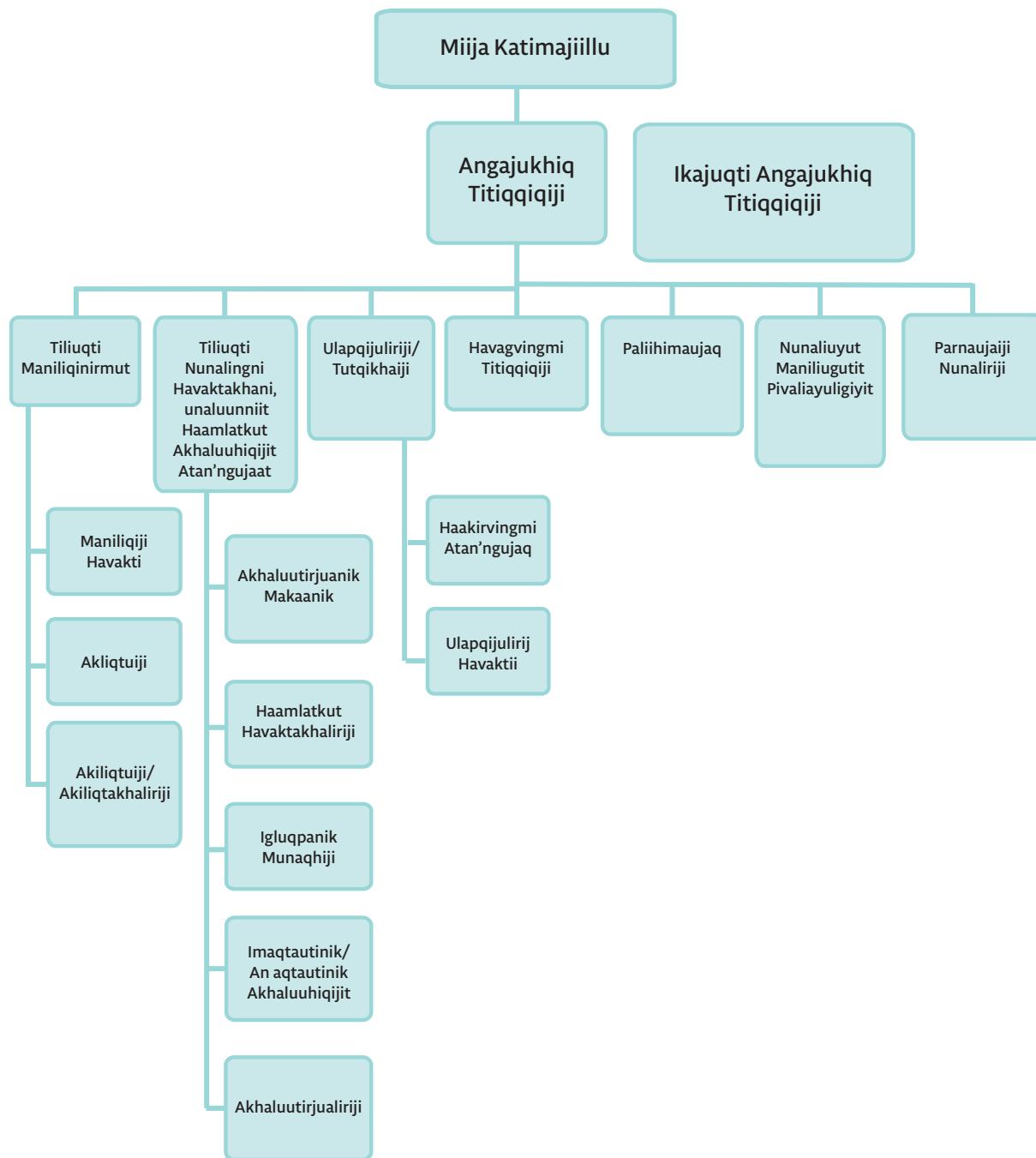
- Havakqatigilugit katimajit akiliqtauhimaittumik ikajuqtullu
- Ulapqidjutikkut pidjutkhat
- Ulapqidjutikkut hulilukaarutikhat
- Ulapqiviup auladjuhia
- Qajangnaqtunik munaqhiniq
- Nunavunmi Naalutilirijit

Piqaqtullu qaritaujakkut, ilingnik iniqtiqtaaqtat atilik **Ikajuqtuiniq**, pittaaqtut Inuktitut Qablunaatullu. Ikajuqtuiniq angmaumajuq Haamlatkut Kavamangatkunni havaktunut aallanullu nunalingni kivgaqtuijunut. Ilaujumajut inmingnik atiliuqtaaqtuq Ikajuqtuiniq (atiliurutiqarluni kiikhamik) iniqtirittaaqtuq inmi kajumingnikkut.

Aallaniglu tikivilgit ajuiqhautit ilaujut ukunani. Takulugu Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijitkut qaitaujakkuurutaa takujumaguvit kitut ajuiqharumajatit!

Ulapqidjutikkut Min'nguirviitigullu Katimajii Nunavunmi pidjutikhaqarunaqtut atuqtaaqtaffingnik: <http://rpan.ca/> ukuallu Nunavunmi Kavamatkut Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautitkut <https://www.gov.nu.ca/in/nunalingni-kavamatkunnilu-pivikhaqautikkut/information/ulapqinikkut-iqairhainikkullu>, Pitquhilirijitkullu <https://gov.nu.ca/in/culture-and-heritage->, Pivalliajulijitkut Ingilrajjulijitkullu <https://gov.nu.ca/in/pivalliyuliyikkut-ingilrayuliyitkullu>.

QULVARIIQHUGIT NAUNAIJAQHIMAJUT HAVAKTIUJUT

AALLALLU HAVAARIJAKHAT

Ukuat ilauttaaqut havaarnut uvani havaktiujut malikatakhaanni titiraqhimanngettut, kihimi titiraqhimajakhatit naunaiqhaqtakhatit. Uvani ilangani titirarvikhat hunaliqaak ikpigijatit titiraqtakhatit imaaluunniit tiliurutit tunihimajait atan'ngujaqqit, havaqatikpit, piqitalluunniit havaarni havarijakharnit.

Havaktat/Havaarijakhautit	Qanurituujut

Nunavunmi Nunalingni Kavamangat Ajuiqhaudjijit

P.O. Titikikvia 1509, Iqaluit, Nunavut, X0A 0H0
Hivaayautaa akiittuq: 1-866-770-5218 | Qaritauyakkut: info@nmto.ca

nmto.ca